

Небојша Брадић

О ГЛУМЉЕЊУ ЛУДИЛА

Верујем да ћете се запитати зашто сам одабрао глумљење лудила као тему за размишљање о позоришту. У трагању за истином, праве одговоре можемо наћи само дубоко у себи. Тај унутрашњи простор као заједнички именитељ намеће паралелу између глуме и лудила – јер истину подједнако добро можемо пронаћи кроз глуму, као и кроз лудило.

Почињем подсећањем на Шекспировог краља Лира, који на почетку драме позива своје кћерке на испит породичне љубави. Две кћерке, обе сервилне и манипу-

лативне, полагају овај испит, док трећа кћер, иако одана и истинита, не пролази испит. Када се појавило лудило, његови снажни ефекти преобразили су људе у Лировом окружењу и последице тога воде катастрофи.

Оно што луда особа највише жели, јесте да јој верују да она има решење. Међутим, она не зна који је то проблем за који има решење. Како се у *Краљу Лиру* показује, решење долази пре проблема, па тако и само решење постаје проблем. Драма почиње у атмосфери провере веродостојности породичне

љубави, а онда се открива прикривено лудило. Фројд каже да смо ми најлуђи онда када смо за нас саме најверодостојнији. Едип, Фројдов омиљени јунак, је онај који први зна и последњи који то открива.

Ако је лудило облик отуђења, глумљење лудила нас упознаје са најпоразнијим облицима које отуђење може да узме. Ако је лудило „потреба да се верује“, у случају глумљења лудила имамо представу у коју треба поверовати. Уколико поверујемо у ту представу, то нам омогућава да се запитамо о потреби луде особе да јој се верује, посебно о потреби да она верује сама себи.

Код болесника је најтеже отклонити и излечити праксу лечења себе. Лечење од лечења суочава нас са правим проблемом. Због тога би, размишљајући о *Краљу Лиру*, требало да размишљамо о лудилу као облику лечења себе – тако драстичном да је стварни проблем болести тешко открити. Или, да будемо још прецизнији, изгубљен је пут за то. Проблем је решењем гурнут у заборав.

Шекспир чува проблем у решењу. То ради и глумац, док игра лудило: тамо где има сумњу у себе, он изграђује огромну снагу убеђења, тамо где постоји парализа, сада су несамерљиве могућности, где је била измучена душа, сада је човек који у сваком тренутку зна шта треба предузети. То је покушај да се ојача решење које открива проблем. Ми видимо главног јунака који гура своје планове ка напред и стално говори да зна шта ради. А онда, полако изнутра почне да цури катастрофа.

Сем ретких културних момента, историја лудила је углавном негативно обележена. За трагедију, као и за представу лудила, публика има различиту позицију од публике за друге категорије. Питање – зашто трагедија пружа задовољство публици, може бити преформулисано и другим питањем: зашто (или како) лудило (или глумљење лудила) пружа задовољство? Или зашто изузетна глума лудила пружа изузетно задовољство? Која је то врста задовољства? Парадоксалан проблем глумаца који играју „луде“ улоге је да они

имају публику која је жељна њихових речи и припремљена за драму коју ће пратити. Поприште те драме је позориште у коме се лудило изводи, простор у коме су „луди“ јунаци чувани, у коме могу да у исто време буду слављени и кажњавани, да говоре и буду слушани и, ако је потребно, убијени, а да стварно не умру.

Гледаоцу се у позоришту пружа прилика да се ангажује без опасности да ризикује. За разлику од „лудог“ јунака и његових сарадника, публика је ослобођена обавезе да тражи решење проблема. Ако лудаци говоре као краљ Лир, посмислићемо да би требало да их чујемо. Гледалац присуствује представи Краља Лира, учествује у стварању илузије и са собом носи садржај онога што се дешава.

Глумац који глуми лудило пред собом има питање: да ли виц може бити бољи од његове публике? Ако се нико не смеје, да ли је то уопште виц? То се може превести и на питање: јесу ли речи луде особе стварно речи уколико нико не може да их схвати? А ако оне нису речи, шта су он-

да? Глумљење лудила значи, говорење текста све док он има смисла. У *Краљу Лиру* постоји прогресија несхватања личности која главног јунака излуђује и на крају уништава. Схватање свега тога у овом контексту, нужно не значи разумевање, већ способност да се тиме буде покренут.

Лудило – болест које је све више освајала Петра Кочића и жеља за слободом, што је у основи исто, натерали су га да пре више од сто година напусти своје окружење и настави да живи у Душевној болници у Београду. У њој је пред себе постављао захтеве који су били страшнији него што их је његова душа могла подносити. А Душа највише боли онога који је има.

Како је Фројд рекао, ми ретко разумемо шта је то са лудом особом што нас узнемирава. Али, када смо у позоришту, знамо зашто и како глумљење лудила ради за нас. Зато бирамо позориште да истражимо призор Кочићевог потресног стављања на крст самог себе. Позориште ће нам бити сигурно уточиште, можда једино у којем лудило није право и опасно.

